

SECTION 1. GENERAL PSYCHOLOGY AND PSYCHOLOGY OF PERSONALITY

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-550-1-1>

EMERGENCY CONDITIONS AS A FACTOR IN STRENGTHENING MARRIAGE

НАДЗВИЧАЙНІ УМОВИ ЯК ФАКТОР ЗМІЦНЕННЯ ШЛЮБУ

Baltadzyh A. O.

*Master's student majoring in Psychology
Odessa State University
of Internal Affairs
Odesa, Ukraine*

Балтаджи А. О.

*слухачка магістратури спеціальності
«Психологія»
Одеський державний університет
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Baltadzyh P. M.

*Professor at the Institute of Law
and security,
Coordinator of the Mediation Center
Odessa State University
of Internal Affairs,
Odesa, Ukraine*

Балтаджи П. М.

*професор Інституту права
та безпеки,
Одеський державний університет
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

В сучасному контексті поняття «шлюб» визначається як історично обумовлена, санкціонована і регульована суспільством форма відносин між чоловіком і жінкою, яка встановлює права та обов'язки по відношенню один до одного, до дітей та суспільства» [1, с. 28]. Шлюб є одним з найважливіших інститутів у житті людини, який піддається впливу безлічі зовнішніх і внутрішніх факторів. В умовах кризи, будь то економічна, соціальна, екологічна або особиста, стосунки подружжя стикаються з випробуваннями. Проте, незважаючи на труднощі, кризові ситуації не завжди руйнують шлюб. Вони можуть стати каталізатором для зміцнення стосунків, надаючи подружжю нові можливості для розвитку емоційної близькості, покращення комунікації та зміцнення довіри між партнерами.

У повсякденному дискурсі поняття «сім'я» і «шлюб» іноді представляються як синоніми. Але це не цілком тотожні поняття, тому що іноді можуть існувати самотійно один без одного. Сім'я є складнішою системою відносин, ніж шлюб, оскільки вона об'єднує не лише

подружжя, але й їх дітей, родичів та близьких. Ці поняття є відмінними і з позиції юриспруденції та їх нормативного визначення.

З позиції психології сім'я – це мала соціальна група, найважливіша форма організації особистого побуту, заснована на подружньому союзі та родинних зв'язках, тобто відносинах між чоловіком і дружиною, батьками та дітьми, братами і сестрами, іншими родичами, що живуть разом і формують спільне господарство на основі єдиного сімейного бюджету; це найменша соціальна «клітина» суспільства, яка є моделлю конкретного історичного періоду розвитку суспільства і відображає його моральні та духовні суперечності. Сім'я традиційно представляється як школа людських стосунків, простір зростання, розвитку і вдосконалення людини, а гармонійна родина – може стати найвищою цінністю, що створює умови для формування родинних зв'язків, традицій та правонаступництва поколінь.

Соціальні процеси протягом останніх п'ятдесяти років дещо змінили уявлення щодо шлюбно-сімейних стосунків. Такі соціальні явища як: емансипація жінок; усвідомлення значущості та посилення інтересу до сексуальних стосунків; розробка протизаплідних засобів сприяло зниженню народжуваності дітей; легітимізація розлучень; урбанізація спричинила міграцію населення, зменшила вплив традицій розширеної сім'ї та сприяла нуклеаризації сімей; прогрес у медицині сприяв підвищенню тривалості життя та збільшенні строків фертильності (здатності людини до народження нащадків). Крім того, як відмічають дослідники, серйозного впливу на сімейну систему завдали тенденції постмодернізму. Так зниження ролі соціальних норм як регуляторів подружніх стосунків; виникнення нових варіантів партнерських стосунків; посилення тенденції до створення нуклеарних сімей з послабленням впливу розширеної сім'ї; посилення індивідуалістичних тенденцій в ієрархії життєвих цінностей партнерів; подовження дошлюбного періоду; послаблення диференціації чоловічих та жіночих ролей у суспільстві та сім'ї; зменшення значущості традиційних господарських функцій; підвищення ролі емоційно – особистісних факторів у подружніх стосунках.

Незалежно від форми, шлюб – це союз двох людей, які разом проходять через життєві труднощі, виклики та перемоги. Однак не всі стосунки є стійкими до випробувань, і іноді складні ситуації можуть стати справжнім викликом для пари. Водночас, деякі пари здатні не лише подолати труднощі, але й зміцнити свої стосунки в результаті цього. Надзвичайні умови, такі як фінансові труднощі, природні катастрофи, хвороби або інші кризові ситуації, можуть стати не лише перешкодою, але й потужним фактором зміцнення шлюбу, якщо партнери готові реагувати на виклики. Слід визнати, що вагому роль

у побудові оптимальних взаємин у подружній парі відіграє внутрішній контроль, здатність до адекватного емоційного сприйняття навколишньої дійсності і свого партнера, розвинений емоційний інтелект, культура спілкування тощо [2, с. 45]. Надзвичайні умови створюють ситуацію, в якій важлива не лише індивідуальна витривалість, а й здатність працювати в команді, працювати разом на вирішення проблеми чи її проживання. Взаємодія допомагає не лише подолати труднощі, але й відчувати більшу емоційну близькість. Пари, які успішно проходять через кризові ситуації разом, здатні відчувати більшу довіру і більше цінувати одне одного.

На жаль, сьогодні в Україні до переліку викликів з якими стикаються родини, додалась війна. Досвід якого не мало попереднє покоління, а спогади бабусі сприймалися як частина історії. Сучасні покоління мають самостійно набувати досвід збереження стосунків в нових реаліях. Війна суттєво впливає на всі сфери життя суспільства, зокрема й на інститут шлюбу. В умовах військових дій укладання шлюбу набуває нових форм та мотивів, пов'язаних із невизначеністю майбутнього, психологічним станом партнерів та правовими аспектами.

Водночас війна, це в першу чергу, виклики емоційно-психологічного характеру, що здатні як зміцнювати стосунки, так і ставати причиною конфліктів [3]. Основними психологічними викликами є: постійний стрес і невизначеність майбутнього, тривала розлука, втрата партнера або травматичний досвід війни. І тут варто говорити про здатність до емпатії та емоційної підтримки, а не лише виконання соціальної ролі партнера. Шлюб у воєнний час нерідко виконує роль «емоційного прихистку», що дає відчуття стабільності та підтримки. Водночас психологічні травми можуть спричиняти проблеми у стосунках, такі як відчуженість, агресія чи депресія

Коли партнери зіштовхуються з важкими ситуаціями, важливо обговорювати переживання, називати емоції, висловлювати підтримку та спільно приймати рішення. Це може створити новий рівень емоційної близькості та глибшого розуміння між партнерами. Психологічна гнучкість і здатність адаптуватися до змін є важливими складовими для збереження та зміцнення подружніх стосунків. У кризових ситуаціях людина втрачає психічну гнучкість, сприймає все надто прямолінійно, тимчасово стає дезадаптованою, не може пристосуватись до обставин, які змінилися. І в таких умовах спільний погляд на зміни, на майбутнє, визнання та повага почуттів партнера, вибір способу підтримки, і мають стати запорукою збереження відносин [4, с. 119].

Нові реалії життя, як обумовлені війною, можуть стати випробуванням для довіри в стосунках, водночас це може стати фактором

для зміцнення довіри. Підтримка сприяє зміцненню почуття відданості та взаємної довіри. Дослідження показують, що довіра є одним з найбільш важливих елементів стабільності в шлюбі. Стресові ситуації змушують пари взаємодіяти з більшим рівнем відкритості, що сприяє розвитку більш конструктивної та здорової комунікації. Люди стають більш чутливими до потреб один одного, демонструючи свою готовність допомогти та підтримати, що є основою для створення більш здорових і стійких відносин.

Надзвичайні умови часто змушують людей переосмислити свої цінності. Втрата матеріальних благ або зміна життєвих умов може спонукати пару звернути увагу на те, що є по-справжньому важливим. Це може стати точкою зростання для подружніх стосунків, оскільки партнери більше цінують емоційну підтримку і близькість. Зміна акцентів на матеріальні чи духовні аспекти життя може посилити згуртованість пари. Важливими стають не зовнішні фактори, а внутрішні – взаємна підтримка, близькість, готовність бути разом.

Не можна недооцінювати роль спільного переживання криз у розвитку не тільки стосунків, але й особистісного зростання. Протистояння важким ситуаціям в парі дозволяє партнерам розвиватися як особистості, що може сприяти не лише збереженню шлюбу, але й його зміцненню. Залежно від того, як пари реагують на проблеми, вони можуть або втратити зв'язок, або, навпаки, поглибити його.

Надзвичайні умови дійсно можуть стати фактором зміцнення шлюбу. Вони дозволяють подружжю перевірити свої відносини на міцність, покращити комунікацію та довіру, а також переосмислити свої життєві пріоритети. Хоча складні ситуації можуть бути болісними та важкими, вони відкривають можливості для глибшого емоційного зв'язку і спільного зростання, що може зробити стосунки ще сильнішими та стійкішими до майбутніх викликів. Шлюб у воєнний час набуває нових значень та функцій, стаючи не лише формою узаконення стосунків, а й способом психологічної підтримки, юридичного захисту та соціальної стабільності. Водночас війна створює значні виклики для подружніх стосунків, зокрема психологічні, демографічні та соціальні.

Література:

1. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі : навчально-наочний підручник / за заг. ред. О. М. Цільмак. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 266 с. з іл.

2. Вінс В. А., Кашпур Ю. М. Кузьменко Т. М. Гармонізація між-особистісних взаємин подружніх пар засобами психологічного

консультування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Психологія*. 2024. (1). С. 42–46.

3. Сердечна Р. Є. Соціально-психологічні особливості шлюбно-сімейних стосунків в умовах війни. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. 84 с.

4. Ткачишина О.Р. Кризові ситуації: адаптаційні ресурси особистості та соціальні стереотипи. *Теорія і практика сучасної психології*. 2020. № 1, Т. 3. С. 116–119.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-550-1-2>

PERSONALITY FACTORS OF THE INTENSITY OF IMMERSION AND PRESENCE EXPERIENCE IN VR ENVIRONMENTS

ОСОБИСТІСНІ ЧИННИКИ ІНТЕНСИВНОСТІ ПЕРЕЖИВАННЯ ІМЕРСІЇ ТА ПРИСУТНОСТІ У VR-СЕРЕДОВИЩІ

Baratiuk A. Yu.

*Ph.D. Student,
Teaching Assistant at the Department
of Psychodiagnostics
and Clinical Psychology
Faculty of Psychology
Taras Shevchenko National University
of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Баратюк А. Ю.

*аспірант, асистент кафедри
психодіагностики та клінічної
психології
Факультет психології
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

In contemporary research in psychology and cognitive sciences, the concepts of «presence» and «immersion» hold a central place in the study of interaction with virtual reality (VR). Presence is typically defined as the subjective experience of «being there» meaning the perception of the virtual space as real and natural. In contrast, immersion is associated with the objective characteristics of the environment, such as the quality of visualization, sound, and level of interactivity. These factors enable users to explore and manipulate objects within the VR environment, while the entirety of their experiences and reactions is referred to as the VR experience. This study analyzes the personal factors that determine the intensity of immersion and the sense of presence, particularly cognitive flexibility, working memory, perceptual styles, emotional sensitivity, anxiety, self-control, extraversion, and locus of control. The primary focus is on how individual characteristics influence the depth of user engagement.